

Nr 299.

Godkänd av första kammaren den 11 juni 1919.

Godkänd av andra kammaren den 11 juni 1919.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för täckande av viss del av statens järnvägars driftförlust under år 1918.

(Statsutskottets utlåtande nr 197).

Till Konungen.

Uti en till riksdagen den 7 mars 1919 avlåten proposition (nr 162) har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att för täckande av statens järnvägars driftförlust under år 1918 — utöver för dylikt ändamål förut anvisade anslag — å tilläggsstat för år 1919 under titel »utgifter för kapitalökning, tillfällig försträckning åt statens järnvägar» anvisa ett förslagsanslag, att utgå av tillfälliga lånemedel, å högst 11,300,000 kronor.

För täckande av driftförlust vid statsbanorna under förra delen av år 1918 beviljade samma års lagtima riksdag å tilläggsstat under titel »tillfällig försträckning åt statens järnvägar» ett förslagsanslag, högst, 30,000,000 kronor. För beredande av medel till extra krigstidstillägg och extra krigstidshjälp åt statsbanepersonalen anvisade därefter urtima riksdagen 1918 å extra tilläggsstat under samma titel ett förslagsanslag, högst, 19,000,000 kronor. Den bokförda driftförlusten under året har emellertid efter verkställt bokslut befunnits uppgå till 60,298,170 kronor 96 öre. För täckande av bristen äskas nu ett till 11,300,000 kronor avjämnat anslag.

Givetvis måste det av Eders Kungl. Maj:t begärda anslaget nu anvisas. Den uppkomna situationen har emellertid måst ingiva riksdagen allvarliga bekymmer, helst det för närvarande är omöjligt att överblicka,

huruvida densamma kommer att jämväl för innevarande år fortfarande göra sig gällande.

Till det dåliga resultatet av statens järnvägars rörelse under år 1918 hava åtskilliga orsaker samverket. I »Järnvägsstatistiska meddelanden», extrahäfte I för år 1919, innefattande en preliminär redogörelse för statens järnvägar under år 1918, hava de på frågan inverkan omständigheterna utvecklats. Ur berörda redogörelse tillåter sig riksdagen återgiva följande korta sammanfattning.

»Det otillfredsställande ekonomiska resultatet av 1918 års statsbane-drift är i väsentlig grad att tillskriva dels det ogynnsamma konjunkturläget, kännetecknat av en allmänt vikande konjunktur, förenad med från högkonjunkturen kvarstående högt uppdrivna omkostnader av alla slag, och dels en rad av extraordinärt ogynnsamma omständigheter, vilka verkat antingen i form av abnorma driftkostnader eller såsom förlust respektive utebliven vinst å särskilda rörelsegrenar. I fråga om omkostnaderna är främst att nämna en fördyring av lokomotivbränslet långt utöver måttet för kristidens allmänna prishöjning; denna kostnadsökning har i hög grad skärpts därigenom, att järnvägsstyrelsen ålagts att med bortseende från egna ekonomiska hänsyn inköpa engelska stenkol till priser, som vida överstego samtida priser å tillgängliga tyska kol. Beträffande inkomsterna är att nämna, att malm-, post- och militärtransporter av alldeles särskilda orsaker givit otillfredsställande ekonomiska resultat, varjämte hänsyn till landets och näringslivets intressen betingat återhållsamhet i fråga om ytterligare tariffhöjningar.

Kostnadsökningen på grund av bränslets fördyring utöver 1917 års redan utomordentligt högt uppdrivna nivå kan skattas till cirka 60 miljoner, varav cirka 22 miljoner kronor kunna tillskrivas en rent ekonomiskt sett ofördelaktig import från England. Förlusten å post- och militärtrafik kan skattas till cirka 6 miljoner kronor. För malmtrafiken förefinnes enligt järnvägsstyrelsens åsikt en fordran hos Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag på cirka 13.3 miljoner kronor, vilken fordran dock ingalunda uppgår till det belopp, som vid frihet från kontraktbestämmelser rörande fraktsatser skäligen synts bära uttagas i form av höjda frakter; vid en höjning av malmfrakterna i samma proportion som övriga frakter skulle nämligen hava uppstått en merinkomst av cirka 17 miljoner kronor, och vid en höjning till samma nivå som övriga malmfrakter skulle merinkomsten stigit till 32 miljoner kronor.»

Ehuruväl den av järnvägsstyrelsen lämnade redogörelsen synes kunna till väsentlig del förklara den uppkomna driftförlusten för år 1918,

har dock riksdagen i detta sammanhang velat frambålla den tvingande nödvändigheten av att intet underlåtes att för framtiden söka åstadkomma ett tillfredsställande resultat av denna betydande gren av statsverksamheten. Då riksdagen nästlidet år yttrade sig angående det riksdagen då underställde förslaget om förhöjda provisoriska tilläggsavgifter å statens järnvägar, gav riksdagen uttryck för liknande uppfattning. För att någon ytterligare förhöjning av taxorna å statsbanorna — även om dessa för närvarande i allmänhet ligga väsentligt under de enskilda järnvägarnas taxor — icke vidtagits, kunna emellertid tvivelsutan vägande skäl anföras. Men det synes riksdagen vara nödvändigt, att statens järnvägars taxepolitik återupptages till en ingående prövning. Även åt den ej mindre viktiga frågan om utgifternas begränsning är det enligt riksdagens uppfattning nödvändigt att ägna en liknande uppmärksamhet. Sådana inskränkningar och besparingar, som med vederbörligt uppehållande av driften kunna genomföras, böra givetvis iakttagas.

För att dessa synnerligen invecklade och omfattande frågor skola bli på ett allsidigt och klargörande sätt utredda, synes det riksdagen vara lämpligast, att utredningen överlämnas åt personer, vilka äro på samma gång obundna i sin uppfattning och utrustade med omfattande erfarenhet från praktiskt ekonomisk verksamhet. Det vill synas riksdagen uppenbart, att en på dylikt sätt verkställd utredning bör bli till stor fördel jämväl för järnvägsmyndigheterna själva, då fråga kan bli om vidtagande av taxeändringar eller andra åtgärder, som äro nödvändiga för vinnande av ett ekonomiskt tillfredsställande resultat av statsbanerörelsen. Det ligger i sakens natur, att den ifrågasatta utredningen bör komma till stånd utan dröjsmål och snarast möjligt avslutas.

I enlighet med vad sålunda anförts, får riksdagen *dels* anmäla, att riksdagen för täckande av statens järnvägars driftförlust under år 1918 — utöver för dylikt ändamål förut anvisade anslag — å tilläggsstat för år 1919 under titel »utgifter för kapitalökning, tillfällig försträckning åt statens järnvägar» anvisat ett förslagsanslag, högst, 11,300,000 kronor;

dels och anhålla, att Eders Kungl. Maj:t ville föranstalta om en allsidig utredning snarast möjligt rörande de åtgärder, som böra vidtagas för erhållande för framtiden av ett tillfredsställande resultat av driften vid statens järnvägar.

Stockholm den 11 juni 1919.

Med undersåtlig vördnad.